

Undas da chalira e privel d'incendi da guaud

■ **Undas da chalira n'èn bain betg il privel da la natira il pli frequent en Svizra. Ma gist en connex cun il stgaurament dal clima èn talas tuttavias daventadas pli frequentas ils ultims onns.** Ed il privel d'incendi da guaud è ina tematica da tegnair en egl er independentmain dad undas da chalira; quai vala en spezial per il Grischun cun sias valladas dal sid, las regiuns interalpines cun damain precipitaziuns e las valladas da favugn en il nord.

Il portal d'internet www.privels-natura.ch è vegnì lantschà cuminaivlamain da tut ils posts spezialisads da la Confederaziun per privels da la natira e stat a disposiziun dapi il 2014, e quai er en versiun rumantscha.

Chalira

En Svizra resultan undas da chalira per il solit en connex cun ina situaziun da pressiuun auta e cun vents nà dal sid fin dal sidvest, uschia che aria chauda e sitga vegn manada al territori alpin. Co che la chalira vegn resentida, dependa dals suandants parameters meteorologics: temperatura da l'aria, irradiazion dal sulegl, umidità relativa da l'aria, vent. Sco «chalira» vegn definì il resentiment dischagreabel, sche la temperatura da l'aria è memia auta. Sco «unda da chalira» vala ina perioda da chalira extrema che po periclità la sanadad dals umans.

«Heat index»
Perquai che la chalira vegn supportada meglier sche l'umidità relativa da l'aria è bassa, sa basan ils avertiments da chalira sin ina valur calculada a maun da la temperatura e da l'umidità relativa: l'uschenumnà «heat index» (HI). Per determinar l'index da chalira po vegnir duvrà sper la temperatura ubain l'umidità relativa ubain il punct da sdregliar. En cas d'ina temperatura da 33 grads e d'ina umidità relativa da 35 % cuntanscha l'index per exempel la valur 91. Sche questa valur vegn registrada durant trais dis consecutivs, correspundess quai ad in avvertiment da chalira dal nivel 3.

Nivels da privel da chaliras

Nivel da privel 3 (privel considerabel): Quest nivel da privel resulta d'in'unda da chalira cun temperaturas che sa chattan 3 dis u dapli sur la sava da chalira; heat index HI > 90. Las consequenzas pon esser problems cun la circulaziun ed in malesser corporal.

Nivel da privel 4 (grond privel): Unda da chalira extrema cun temperaturas che sa chattan 5 dis u dapli sur la sava da chalira; heat index HI > 93. Da quest nivel resulta in privel augmentà da problems cun la circulaziun e d'in malesser corporal.

Nivel da privel 5 (fitg grond privel): Avertiments da chalira vegnan emess en Svizra mo per ils nivels 3 e 4, perquai ch'ina unda da chalira extrema da dimensius pli grondas n'è betg fitg probabla en nossas regiuns.

Recumandaziuns da cumportament

Avant in'unda da chalira

Undas da chalira èn per regla previsiblas. Sche las temperaturas s'augmentan resp. sche l'umidità da l'aria è auta, duessan perquai vegnir resguardadas las previsiuns da l'aura sco er las infurmaziuns en las medias.

Ulteriuras mesiras preventivas: preparar avunda aua; esser preparà per prestar emprim agid (p.ex. organisar in set d'emprim agid); s'infurmar davart las consequenzas en cas da chalira; enconuscher las mesiras preventivas impurtantas: p.ex. vestgadira, chapels, sumbriva, aua; controllà l'infrastructura da l'edifizi (p.ex. penslas, storas externas reflectantas).

Durant in'unda da chalira

La chalira po donnegiar la sanadad dals umans ed eventualmain reducir las prestaziuns spiertalas e corporalas. Quant bain ch'ina persuna cumporta la chalira, dependa er da ses stadi corporal mumentan. Uschia cumportan ins claramain bain bain la chalur, sch'ins ha per exempel in dafrad u malsognas cronicas. En general reageschan dunnas en speranza, uffants pitschens, persunas pli veglias e malsaugnas pli fitg sin temperaturas autas. Mals tipics en consequenza da la chalira pon sa mussar en furma da sturnizi, mal il chau, spussada, malesser, vomitar e.u.v.

Sco recumandaziuns generalas da cumportament durant in'unda da chalira pon valair:

Uras cun la pli gronda irradiazion dal sulegl (11.00 fin 15.00); uras las pli chaudas il suentermezdi (15.00 fin 18.00): restrenscher las activitads al liber sin la damaun e la saira e sche pussaivel restar a la sumbriva. Evitar sche pussaivel sforzs corporals. Baiver avunda en cas da lavur corporala (bavrondas fraidas senza alcohol).

Sa proteger cunter l'irradiazion directa dal sulegl (sumbriva, vestgadira, chapè, egliers da sulegl, crema da sulegl e.u.v.). Purtar vestgadira clera, betg stretga.

Baiver avunda (almain 1,5 fin 2 liters per di) e cumpensar a medem temp la perdita da sal e d'aua. Adattads èn per quest intent: aua minerala che cuntogna natrium, sucs, schuppas, fritgs cun blera aua sco melonas, cucumeras, tomatas, frajas, persics. Mangiar chaussas frestgas, fraidas e ligeras e reparter ils pasts sin l'entir di. Cumpensar la perdita da sal durant u suenter activitads sportivas.

Sa sfradentar cun ina duscha freida u cun in bogn freid. Nizzegiar la sfradentada durant la notg: dar intensivamain aria als edificis.

Baiver avunda en cas da chalira – quai vala per tuts.

FOTO: PD

Suenter in'unda da chalira

Suenter in'unda da chalira duess ins sa schanegiar e plitgusch evitar prestaziuns sportivas maximalas. Il corp dova in tschert temp, fin ch'el è puspè s'adattà.

In'unda da chalira po chaschunar donns, per exempel tras quai che l'agricultura vegn donnegiada visiblmain (setgentada dal terren, farmaziun da sfessas, perditas da racolta e.u.v.). Il privel d'incendis da guaud po esser avant maun er vinavant.

Incendis da guaud

La ristga d'incendis da guaud designescha la probabilitad, cun la quala i po resultar in incendi da guaud. La ristga d'incendis da guaud po s'augmentar p.ex. tras activitads da temp liber, uschia ch'igl è necessari da prender mesiras gia en cas d'in pitschen privel d'incendis da guaud.

Ins po partir dal fatg che circa 90 pertschient dals incendis da guaud resultan tras in fauss cumportament dals umans (stumbels da cigarettas bittads davent, fiens da gril betg stizzads dal tuttafatg e.u.v.), cunquai che mo 10 pertschient vegnan chaschunads da la natira (chametgs). In privel d'incendis da guaud exista durant e suenter envierns cun pauca naiv, sch'igl è ditg sitg, en cas da lungas periodas da chalira la stad e sch'i sufla er anc fermamain (p.ex. favugn). Quests vents pon setgenter fermamain las plantas, las chaglias ed il terren dal guaud.

En Svizra datti cunzunt incendis da guaud sin pitschnas surfatschas. Periclitads èn principalmain il Vallais, il Grischun, il Tessin sco er las vals da favugn. Umans èn darar periclitads tras incendis da guaud, perquai che la legislaziun svizra na permetta nagins edificis dad abitar en il guaud.

Nivels da privel d'incendis da guaud

Nivel da privel 1 (pitschen privel u nagin privel): Pitschens fiens na pon betg vegnir exclus dal tuttafatg. Els sa furman però mo, sche l'apport d'energia è grond. Culps da chametg na chaschunan strusch incendis. La sveltezza da la derasaziun è en general plauna.

Consequenzas pussaivlas: Fiens da fons resp. fiens superfizials, las tschimas n'èn betg pertutgadas, la stresa da humus na vegn betg arsa. L'incendi da guaud po vegnir stizzà facilmain.

Cumportament: Betg bittar davent da levsenn cigarettas, products da fimar e battafieus.

Nivel da privel 2 (privel moderà): Localmain poi dar fiens spontans. Culps da chametg chaschunan mo darar in incendi da surfatscha. La sveltezza da la derasaziun è plauna fin mesauna.

Consequenzas pussaivlas: Fiens da fons resp. fiens superfizials, las tschimas èn pertutgadas mo darar, la stresa da humus na vegn betg arsa u vegn arsa mo pauc. Normalmain po l'incendi da guaud vegnir stizzà facilmain.

Consequenzas pussaivlas: La stresa da humus vegn arsa per part, igl è pussaivel che singulas tschimas ardan. L'incendi da guaud po vegnir stizzà mo cun apparats moderns e da persunas spezialisadas.

Cumportament: Envidar fiens da gril mo en fuclars existents. Observar permanentmain il fiens e stizzar immediatmain las sbrinzlas.

Nivel da privel 3 (privel considerabel): Zulprins che ardan e sbrinzlas d'in fiens da gril pon chaschunar in incendi. Er culps da chametg pon chaschunar incendis da surfatscha. La sveltezza da la derasaziun è gronda en la cuntrada averta, mesauna en il guaud.

Consequenzas pussaivlas: La stresa da humus vegn arsa per part, igl è pussaivel che singulas tschimas ardan. L'incendi da guaud po vegnir stizzà mo cun apparats moderns e da persunas spezialisadas.

Cumportament: Envidar fiens da gril mo en fuclars existents. Observar permanentmain il fiens e stizzar immediatmain las sbrinzlas.

Nivel da privel 4 (grond privel): Zulprins che ardan, sbrinzlas d'in fiens da gril e culps da chametg pon envidar cun gronda probabilitad in incendi. La sveltezza da la derasaziun è gronda er en il guaud.

Consequenzas pussaivlas: Fiens da fons chauds che s'extendan a las tschimas da singulas plantas, pussaivla è ina derasaziun tras sbrinzlas, la stresa da humus vegn arsa. Igl è difficil da stizzar l'incendi da guaud, quai dova temp ed ils meds respectivs.

Cumportament: En general na far nagins fiens al liber. Fuclars installads fixamain (funs betunà) dastgan vegnir duvrads cun tutta precauziun en ils lieus inditgads da las autoritads. Betg far fiens en cas da vent ferm.

Nivel da privel 5 (fitg grond privel): Incendis pon s'envidar da tut temp. La sveltezza da la derasaziun è durant in lung temp fitg gronda.

Consequenzas pussaivlas: Fiens fitg chauds, fiens da tschima sin grondas surfatschas, fiens che sa derasan tras sbrinzlas sur grondas distanzas. L'incendi da guaud n'è strusch da stizzar.

Cumportament: Na far nagins fiens al liber!

Recumandaziuns da cumportament

Avant in incendi da guaud

La ristga d'incendis da guaud designescha la probabilitad, cun la quala i po resultar in incendi da guaud. La ristga d'incendis da guaud po esser augmentada p.ex. tras activitads da temp liber, uschia ch'igl è necessari da prender mesiras gia en cas d'in pitschen privel d'incendis da guaud. Sch'ins fa fiens en il guaud ed ordaifer il guaud, ston ins adina far quai cun la precauziun necessaria – er sch'il privel d'incendis da guaud è pitschen u moderà.

Cun resguardar las suandantas reglas generalas, pon ins gidar ad evitar incendis da guaud: s'infurmar davart la situaziun da privel locala, sch'ins vules far in fiens al liber; en mintga cas observar ils

scumonds da far fiens; en mintga cas desister da far fiens al liber, sch'i sufla u buffa; mai bittar davent cigarettas u zulprins che ardan; duvrar fuclars fixes per grillar; observar permanentmain il fiens e stizzar immediatmain eventualas sbrinzlas; bandunar fiens da gril / fuclars e lur contorns mo, sch'els èn stizzads dal tuttafatg; laschar ir fiens artificials mo en lieus ch'èn vegnids permess expressivamain da la vischnanca.

Durant in incendi da guaud

Evitar panica ed agir en moda calma e ponderada. Er quai vala il princip: Alarmar – salvar – stizzar! Ma ins sto savair che fiens al liber sa sviluppan en outra moda che incendis en locals serrads. Na veglias perquai betg esser en tals cas l'eroga u l'eroc, mabain suandai las instruziuns dals pumpiers locals e dals servetschs forestals.

Per cumbatter incendis da guaud èn responsabls ils pumpiers locals u il servetsch forestal. Els disponan per regla da concepts d'acziun correspundents sco er da basas regionalas cun material per cumbatter incendis da guaud.

Alarmar: Annunziar immediatmain incendis da guaud als pumpiers (telefon 118). Infurmar persunas che pudessan esser periclitadas tras l'incendi.

Salvar: Salvar umans ed animals. Enzugliar en cuvertas u en mantels persunas cun vestgadira che arda (rudlar per il plaun enturn, sfradentar cun aua). Bandunar il lieu d'incendi.

Stizzar: Na surpigliar naginas ristgas. Suandar las instruziuns dals pumpiers locals e dals servetschs forestals.

Suenter in incendi da guaud

Suenter in incendi da guaud èsi impurtant da registrar e d'annunziar ils donns resultads, per che quels possian vegnir eliminads uschè svel sco pussaivel. En spezial èsi d'annunziar immediatmain a l'assicuranza d'edificis donns vi d'edificis. Per registrar ils donns èsi da proceder sco suonda:

Dismetter las parts da l'edifizi, ils indrizz ed ils objects donnegiads pir suenter che l'expert d'assicuranza ha fatg l'inspeziun (excepziun: mesiras immediatas); sa procurar offertas per tut las parts da l'edifizi che ston vegnir reparadas u remplazzadas (las assicuranzas d'edificis sa resalvan il dretg da sa procurar segundas offertas); examinar cun l'expert da donns mesiras pussaivlas per evitar donns futurs (ev. inoltrar ina dumonda da contribuziuns a la Fundaziun per la prevenziun da donns d'edificis).

La presentaziun:

Dossier «Undas da chalira e privel d'incendis da guaud».

Dapli infurmaziuns:

chatta.ch/?hiid=4562
www.chattà.ch

90 pertschient dals incendis da guaud resultan tras in fauss cumportament dals umans.

FOTO: PD